

НЕ ПИШИ КАО ШТО ПИШЕШ

(Једна невероватна „студија“ о Вуку)

Пошто тешко и најчешће случајно долазимо до књижевних часописа који излазе у унутрашњости, тако ми је са знатним закашњењем дошао до руке и двоброј 1—2/1987 краљевачког часописа *Повеља* (издавач Народна библиотека, уредник Милан Дачовић). И, морам одмах да кажем, ко лико сам био пријатно изненађен очигледним напором редакције да, са новом серијом и ширим кругом сарадника, изађе из локалних оквира и часопис учини бољим и интересантијим, тим више сам био запрепашћен једним, најблаже речено, несхватљивим уређивачким пропустом који споменути напор озбиљно доводи у питање.

Реч је о прилогу др Радоја Симића *Вук Стефановић Караџић у свом и нашем времену* који је, да иронија буде већа, објављен на уводном месту, али који није испунио ни неке најосновније услове да би уопште могао да буде објављен. Толико недопустивих одређења о језик, стил, логику, чињенице, па и о осећање мере и скромност, као у овој студији (како је сам аутор назива), и то у студији баш о језику, о Вуку и поводом његове 200-годишњице, ретко се среће и у дневним новинама у којима се све ради на брзину, а немоли у повременим књижевним публикацијама које имају и више времена и већу обавезу да воде рачуна о квалитету и, у првом реду, о писмености понуђених им текстова.

Било би потребно много и времена и простора да би се, макар и уз најнужнији коментар, само цитирале или просто набројале све невероватне несувислости споменути „студије“, па ћу се зато, више илустрације, ради задржати само на некима од њих.

Већ први пасус „студије“ је, у ствари, један невиђени галиматијас чији врхунац небулозности представља теза по којој — „име којег бисмо се морали стидети јест — Иво Андрић“!? Међутим, ништа боље није ни у „додножју“. Аутор, наиме, свој „научни“ рад започиње правом језичком и мисаоном збрком. „Само је Вук“ — пише он — „од свих који су међу нама рођени, и пре и после њега, имао храбрости, и имао разлога, утврдити да је готово све што о његову народу други знају — 'од њега и чрез њега'.“

На које то још друге Вукове, некадашње и садашње, аутор мисли када тврди да је само Вук Караџић, од свих који су рођени не само пре и после њега, већ и међу нама живима, имао храбрости и (*имао*) разлога утврдити оно што је устврдио? Јасно је, наиме, да није могао мислити ни на какве друге *Вукове*, односно на некакве Караџићеве *имењаке*, већ на све људе „који су међу нама рођени“ (хоће ваљда, рећи у нашем народу). Али једно је шта аутор мисли, а друго шта пише, баш као што је и у конкретном случају мислио једно, а написао нешто сасвим друго, па и то до зла бога незграпно и запетљано.

Иста је ствар и са нашим наводним стидом када је у питању Иво Андрић и са нашом, како у истом пасусу стоји, „дубоком оданошћу“ Његошу. Кад не би, уз велико довијање, схватио да аутор и у овом случају једно мисли, а друго пише, читалац би морао остати запањен пред овим нечувеним омаловажавањем Андрића, с једне, и величањем Његоша с друге стране. А хтео је у ствари, да каже да бисмо се морали

застидети наше сопствене *тврдње* (иако никоме и не пада на памет да тако нешто тврди), да се Вукова изјава (о заслугама за народ) може применити само на њега, а не и на наше такође заслужне великане Његоша и Андрића. На страну то што аутор, ко зна на основу којих критеријума, уз Вука ставља само Његоша и Андрића (а не, рецимо, и Прешерна, Крлежу и друге наше великане), али остаје онако како је написано, а то је, видели смо, не само неписмено, већ и неуко, ако већ није и нешто још горе (с обзиром на састав споменутог „светог тројства“).

Невероватно је да неко иоле писмен, а о доктору књижевних наука и да се не говори, може да срочи и такву реченицу према којој „ненадмашни Његош... нашу дубоку оданост заслужује за то (?) што нам је самима (?) пружио сазнања о себи“!? Пре свега, *за то* уопште није одговор на питање *зашто* или *због чега*, које је аутор очигледно имао у виду. А ако нам је Његош и пружио нека, према аутору, уопштена сазнања, није јасно *зашто нам је самима* пружио та сазнања. Назад, о коме је он та сазнања пружио? Аутор *пише* да их је пружио о себи, тј. Његош о самом себи, а *мисли*, односно жели да каже да их је пружио о нама, тј. нама о нама. Међутим, овог другог, правога значења, читалац може само да се досећа на основу властитог довијања и знања и после темељитог редиговања наведеног текста, док сам аутор тврди нешто сасвим друго и, што је најгоре, погрешно.

Да иронија (још једном) буде потпуна, аутор се на једном месту чак чуди „како људи уопште могу водити разговоре о нечему тако једноставном, тако простом, тако по себи разумљивом и јасном, као што је писање“!?

А о његовом неразумљивом и неписменом писању могла би се такође написати студија. И то студија вишеструко већег обима од његове, с обзиром да у његовом тексту од отприлике 60 куданих страна буквално свака реченица врви од правописних грешака, стилских рогобатности, логичких превида, немогућих синтагми и невероватних импровизација. Уосталом, погледајмо само још неколико насумице узетих примера.

Тако, „када је (Вук) кренуо у реформу правописа, он је добро размислио, и схватио...“ Али зар је уопште важно шта је Вук схватио о како да читалац у то поверује кад му о томе говори неко ко, пишући о Вуку, размислила и изражава се на такав управо невуковски, бирократско-конференцијашки, невешт, сведен, бачки и двојкашки начин? Поготову ако из тога још закључујемо да је Вуков правопис помогао Енгелсу да тако добро схвати (!) његов — и наш данашњи — књижевни језик“, као и да се „у том правопису језик огледа као у јасном и чистом огледалу“!?

Две реченице, а колико разлога да читалац *тако добро схвати* да аутор не схвата ни нека најосновнија правила књижевног језика о коме пише! Таква доследна нескладност између онога што се жели рећи и онога што се каже, тј. напише, заиста је и невиђена и нечувена не само на докторском (научном) нивоу, већ и на нивоу најобичније пропедевтичке и здраворазумске писмености. Јер, осим што Енгелс (не само зато што је умро пре више од 90 година), није могао *тако добро* да схвати наш *данашњи* књижевни језик, Вуков правопис није могао да му помогне ни да *тако добро* схвати његов, тј. Вуков језик; могао је, у најбољем случају, да му олакша увид у тај језик и његово какво-такво разумевање (поред двадесетак других језика којима се интересовао и, више или мање, служио).

Што се тиче „огледања“ језика у правопису „као у јасном и чистом огледалу“, ова бесмислица се још може учинити и смисленом у поређењу са следећом према којој је „то чаробно (!) огледало — за нас тако

прозирно (!) да га и не запажамо (!?), а за странце тако снажно (!?) да кроз (?) њега могу сагледати сва звездана (?) прострaнства нашег језика"!?! Језички и мисaони садржај ових „метафора“ сушта је испразност и трабуњање, тако да се једва може и коментарисати, тим пре што свако дете зна да није тачно да се огледало не може запажати, баш као што зна и да одгледало не поседује никакву снагу, да није прозирно и да се кроз њега не може гледати.

Иако је и у следећем случају јасно да се тако не може рећи, аутор тврди управо супротно: „Тaко се може рећи да су Срби своју борбу против феудалног ропства и стране доминације започели са (?) славном француском револуцијом...“

Не може се рећи ни „Пре (!) Вука се, као његов претеча (!)... посебно истиче...“, али аутор, не хајући за плеоназам, очигледно мисли да може.

Писцем се, као што је познато, не постаје одједном, у једном месецу или години, а и са становишта лепог стила није прикладно рећи за неког да је (па још и када је) *пoстао* писац. То, међутим, нашем аутору не смета да баш за Вука каже да је „пoстао“ писац 1814. године.

Ако се и прихвати да је „најтеже од свега (?) било писање „ј“ (хоће рећи слова ј), потпуно је произвољна ауторова тврдња да је то „било и остало до наших дана“.

А ако се остави по страни његова „научна“ *грађа*, односно његова језичка „историографија“ (не само зато што она није предмет овог осврта већ и зато што је то, у ствари, један непроходни шипраг од текстурално-техничких, методолошких, интерпункцијских а свакојаких других произвољности, недоследности и неусклађености), морају се макар споменути његова „научна“ помагала којима се одавно већ ни баџи не служе. Тако, на пример, сваки пут када *крене* (сиц!) у бескрајно преписивање *Српског рјечника*, аутор то наговести или пропрати „на-тукницама“ типа: „што показује грађа...“, „најбоље је да прегледамо извесну грађу...“, „прегледаћемо грађу по реду...“, „наведени материјал (!) нас учи...“ итд. и т. сл. — све у том и таквом, „научном“ стилу и маниру.

Ако нас „наведени материјал“ ове назови студије нечему и учи, учи нас једино томе да се на тај начин ништа не може научити.

Уосталом, то нехотиче признаје и сам аутор када каже да ће читаоци у његовој студији „наћи разлога за многа разочарања“, па је зато „боље да је не читају“!? Наравно, он при том не мисли на разочарања његовом неписменошћу, већ на нека друга „разочарања“ (на пример, чињеницама да Вук није „прави аутор“ познате крилатице „Пиши као што говориш...“, „а још мање... први прави реформатор писма и писања“), мада уопште није јасно зашто би читаоци, осим што би можда били изненађени, морали да буду и разочарани овим чињеницама.

И — један „бисер“ за крај.

Наш језикословац на једном месту, поред осталог, каже: „Најбоље је писање оно које се не види, а кроз које се све види.“ Раније смо видели како он и за огледало тврди да се не види, али да се кроз њега види. Сада, пак, видимо не само да има и невидљивих писања, већ и да су она, за разлику од видљивих, најбоља. А ако би се ово епохално откриће досад непознатог физичког закона применило на самог проналазача, закључак би био више него поражавајући: његово писање се, ~~на~~ жалост, види, а *кроз њега* и у њему види се и сав јад једне псеудонауке о језику и, што је најувредљивије, о Вуку „у свом и нашем времену“.

Не види се само како је све то уопште могло да изађе на видело, то јест да буде објављено на толиком простору (20 страна петитом и нонпарелом!) на почасном месту и — у почаст ником другом до највећем првописцу и првословнику нашем.

